

A MAGYAR NÉPZENE ÉS ÉNEKKARI MŰVELTSÉGÜNK

A KOMOLY TUDOMÁNNYÁ fejlődött néprajz szemünk elé állítja az íráselőtti ősember világát, amelyben felfedezi a hiedelmek és a hit csíráit, a logikus gondolkozást megelőző formákat, a család ősi szerkezetét, a költészet, zene, tánc kezdeteit. Állítja, hogy a legkezdetlegesebb népeknek egyenletes műveltségszintjük, közös, általános műveltségvagyonuk van, melynek hagyományozása, öröklése a maga vonalán zavartalan. Az egység csak a műveltebb népek szomszédságában bomlik meg. Az ősi réteg fölé folyvást szélesedő műveltségrétegek települnek, melyek a régivel nincsenek közösségben. A tanultabbak, műveltebbek az idegenek műveltségét eltanulják, lemásolják, átplántálják saját hazájukba, de jó szemmel minden időben megkülönböztethető „magas kultúrának” nevezett rétegük a népi, ősi „mély kultúra” nagy multat jelentő rétegtől. Úgy élnek ezek a sávok egymás fölött, mint a földtörténet egymást takaró és tartó beszédes lapjai. Mától az ősemberig vezethető korok tárgyi és szellemi emlékeiből látnunk kell, hogy a ma élő népek vadász, halász, pásztor, földműves osztályaiban évezredek emlékei élnek. Az emlékek a legműveltebb népek megfelelő osztályaiban is annál nagyobb számban találhatóak, minél bolygatatlanabbul élték ősi szabású életüket, folytathatták ősfoglalkozásukat.

Kezdeti jelenségeket más kezdeti jelenségekkel magyarázhatunk. A magyarság a történelem folyamán nem egyszer kapcsolódott kevéreknépű törzsszövetséghez. Hozzá is csatlakoztak más népek. Sorsa változatos földrajzi környezetbe sodorta, más műveltségű szomszédok mellé vitte, nomád életéből kiszakította, míg nyugat szomszédságában végleges otthont talált. Művelődéstörténetünk minden mozzanata ősi tárgyi hagyatékunknak, becsben tartott hagyományainknak sorvadását, pusztulását jelentette. Csoda-e ezek után, ha ma, az örök magyar szellem izmosítása idején, közép- és felsőosztályunkat a népiség jelenvaló és a mult történeti tényeivel akarjuk magyarságában megerősíteni; ha azt akarjuk, hogy a magyarabb szellemiség gyökerei az ősi műveltségre rátelepült rétegeken keresztül hatoljanak s a magas kultúrák figyelembevételével életerőt szívjanak onnan, ahonnan megszámlálhatatlan nemzedékek óta omlik az egyarcu magyar, ahol sajátos tárgyi és szellemi kincseink rejtőznek. Azért kutatjuk és kell kutatnunk az önelvű és öncélú magyarság fejlődéstörténetét, hogy konkrét ismeretek és eredmények alapján alkothassuk meg a magyarabb magyar szellemiséget a ma és holnap számára. Szekfű mellett bizonyára Széchenyi is meglepetten kiáltana fel és nagy megelégedéssel mondaná ki, hogy a magyarabbá levéshez vezető út első, alapvető mun-

káját, reformtevékenységét – nem várt helyen – a magyar népzenevel tette meg Bartók Béla és Kodály Zoltán.

Konkrét ismeretet és eredményt régi zenei szakértőink nem adhattak. Nagy szent Gergely pápa zenei tevékenységéről, Palestrináról, a klasszikusok műveiről és hatásáról, a IX. szimfónia apró részleteiről, Brahms magyar táncairól tudtak, sőt a maláji szigetlakók zenéjét is érdeemesnek tartották ismerni, csak épen a saját népzenejükről nem voltak még értesülve. Az ősi magyar lélekre, a változatlan szellemiségre az idő rongyokat, bécsi, budapesti, cigányos, gentyrs, hivatalos kendőket aggatott és a sértett igaz érték az eltévedt helytelen úton járó koroknak meg sem mutatta többé való szépségeit. A két tudós tehát az élő könyvtárakhoz fordult, s a nótafák jól emlékező évgyűrűiről leolvasta a magyar muzsika monumentáit. Megállapította, hogy megvan a magyar zenetörténet, csak olvasni kell tudni belőle. Való ismeret és eredményként 10.000 éneket viaszba irattak és a hatalmas anyagot megtanulva kimondották, hogy a magyar zenei mustármag a magyar népdal, melynek szerepe lesz a nyolcadik milliának a hét millió néphez való visszavezetésében és abban, hogy a nyolc milliós nép végre nemzeté legyen.

A népdal, a népi kultúra virága, remekmű. Tudatlanok kincse és tanultak élő csodája. Nem kezdetlegesség, hanem évezredes fejlődésben kiérlelt, leszűrődött művészet. Tökéletes, mert kiegyensúlyozott az a kultúra, amely létrehozta. „Kis arányaiban époly tökéletes, akárcsak a legnagyobb szabású mestermű. Valóságos klasszikus példái annak, miképpen lehet valamely zenei gondolatot a maga frissességében, arányosan, egyszerűen, a lehető legtökéletesebben kifejezni” – mondja Bartók Béla. A népdal zengő ajkakon él. Előadása etikailag tiszta. Nem hatást keres a nótafa, nem a közönségnek énekel, hanem a természetnek, a világmindenségnek, Istennek tárja fel szívét. A népdal és a klasszikus zene közeli rokonok. Egy igazi népdalmelódia teljesen egyenértékű a legszebb Beethoven-témával. A magyar népdal összessége, lényegükkel egybekapcsolódott teljessége minden megírt szimfóniánál hatalmasabb és értékesebb, mert belőle úgy alakul ki a magyar nép belső világa, mint a szimfónia-tételekből egyetlen emberé. Rend és szabály nélkül virulnak, de rétté nyílnak, virágos rétté, melynek teljessége és harmóniája mérhetetlen.

Mégis csak a cigányzene az igazi magyar zene – mondják sokan. Igen, sokan és főképp azok, akik csak és kizárólag mámoros állapotban döbbennek magyar mivoltukra. Mekkora tévedés! A cigány túlfűtöttsége, túlzott cikornyássága, az időmérték állandó ingadozása, az érzelgősségtől a vadságig vitt ellentétek csak torzképet mutatják a magyar zenének; beletartoznak ugyan a magyar zene-kultúrába, de mivel csak a középosztály „nótáit” ismerik, annak jelentéktelen részét alkotják.

LÁSSUK EZEK UTÁN a magyar népdalt és útját. Az összegyűjtött magyar dallamanyag két fontos részre: régi és új dallamok osztályára oszlik. Most csak a régi dallamanyaggal foglalkozunk, mert a régi dallamok a legértékesebb zenei kincseink. Jellemző sajtáságaik:

1. a. Az eurázsiai gyökerre valló félhangnélküli ötfokú hangsor. (Olyan természetes – vagy lefelé-haladó melódikus – moll hangsor, melyből kimaradt a 2. és 6. fok.) A legtöbb dallam ezen az öt hangon kívül érinti a tonika alatti f'-et, a tonika oktávját, g''-t és igen ritkán előfordul a felső terc, b'' is. Ez a hangsor az orosz síkságon át Kínáig a török-tatár népeknél otthonos. A hangok nevét számokkal is helyettesíthetjük Bartók-Kodály jelrendszere szerint:

f'	g'	b'	c''	d''	f''	g''	b''
VII	1	b3	4	5	7	8	b10

1. b. Olyan dallamszerkezet, melyben a második rész hangról-hangra pontos kvinttávolságra követi az elsőt. Ez a tulajdonság a rokon cseremiszi dallamkincs főjellemezője.

2. Olyan négyszakaszos, vagyis négy dallamsorból álló szerkezet, melyben a négy szakasz zenei tartalma általában, az 1. és 4. szakaszé minden esetben eltér. Képlete ABCD. (Dallamsoron egy-egy verssorra énekelt dallamrészt értünk.) A dallam szerkezet nyitját a dallamsorok záróhangja adja.

3. A dallamsorok izometrikusak (egyenlő szótagszámúak). Főcezura a második sor végén b3. A 12 szótagszámúak dallamai kivétel nélkül kötetlen, u. n. parlando ritmusúak, melyek a magyar népdalra nagyon jellemzők, egyetlen szomszéd nép sem vette át őket.

4. Ritmusuk beszédszerűen szabad, parlando-rubato, és tánc-lépészerűen változatlan, tempo giusto.

5. A $\cup$ végződés erdélyi, a $- \cup$ pedig más magyar vidékek jellemzője.

6. A lassú, parlando dalok, a keserves énekek feltűnő sajátsága a gazdag díszítés, ornamentika. Fontos régiség, melynek minden hangja figyelmet érdemel. Ez a dallamstílus nálunk, főképp a székelylakta területeken él és egységes. A dallam és szöveg viszonyát illetően a székelység ősrégi állapotok maradványait őrzi: a dallam nincs meghatározott szöveghez kötve, azonos szótagszámú szövegek közül bármelyikre éneklük. (Jakocs János zetelaki vak koldusnak minden szótagszámra megvan a nótája; a szótagokat ujjain számolja ki és azonnal éneklő a dallamot.) Gyakran négy dallamsorra csak két szövegsor jut, ilyenkor a nótafa a szövegsort egyszerűen megismétli. Minél parasztibb a dalok, annál kevésbé kapcsolódtak egyes szövegekhez. Dallam és szöveg elválaszthatatlansága a múdal jellemzője.

Hogy a ma gyermeke a magyar népdal elméletét csaknem az exakt tudományokéhoz hasonlóan kristálytisztán, készen kapja, az Kodálynak és Bartóknak köszönhető. *Kriza* még 1863-ban Vadrózsáinak csak szövegét közli. Így is feltűnést keltett irodalmi körökben és belőlük a látott kincseknél még igazabb gyöngyök létezésére lehetett következtetni. *Szini Károly*, *Bartalus István* és főképpen *dr. Kiss Áron* már meglátják a szöveg és a dallam szoros összetartozását, de feljegyzéseikben sokat adnak saját képzett zenész mivoltukból s ezért anyaguk alig használható. *Fabó Bertalan* nagy munkája

is csaknem teljesen hasznavehetetlen. A tudomány főképp azért kezdte ki munkáikat, mert a közölt adatokat kísérletileg nem lehetett ellenőrizni. Kísérletezésre Edison 1877-ben feltalált fonográfja mutatkozott alkalmasnak. Könnyű hordozhatósága, egyszerű kezelése miatt csakhamar elterjedt. Gép volt, melynek segítségével már a felvett, viaszba írt dallamot százszor is újra lehetett játszani, a kísérletet meg lehetett ismételni, nehéz részeket lassan, lassabban énekelteni, hogy a legkisebb hangot is pontosan le lehessen jegyezni, *Vikár Béla* 1492, *Garay Ákos* 47, *Kodály Zoltán* 2700, *Bartók Béla* 2721, *Molnár Antal* 307, *Kodály Zoltánné* 348, *Lajtha László* 260 dallamot vettek fel az új eszközzel. *Seprődi János* nagy anyaga, *Veress Gábor* felvételei még a mai napig ismeretlenek. De a fonográf-felvételek sem felelnek meg ma már a tudományos követelményeknek. A viaszhengerekbe írt tú-utak nem időállóak, penészednek, porosodnak és így feltűnően torzítanak, romlandók is, de főképp akusztikailag nem adnak tökéletes képet. Helyét a gramofon-lemezre való felvétel pótolja, ahonnan már csak a nótafa környezete hiányzik. A legutolsó idők magyar népdalfelvételeit már gramofon-lemezekről hallhatjuk.

MIT ÉRNÉNEK azonban a legtökéletesebb népdalfelvételek is szekrénybe zárva, vagy néhány tudós munkaterületén szép rendbe helyezve? Új magyar zenét kell teremteni, melyben a főhangsúly a magyar népdalon van. Az új magyar zene európai színvonalu legyen, de olyan, amelyben a magyar nép fölismeri önmaga szívét; melyben találkozik a nemzet legnagyobb és legkisebb fia; mely Vas megye és Ciuc-megye gyermekét, Amerika magyarját és Moldva csángóját tulipántos ládára ülteti, egymás mellé helyezi, hogy meghallják, megértsék, megszeressék a nagy időkről beszélő dalt és megérezzék bennük az egygyökérből indult szívek egyritmusu dobbanását. Ezt az új magyar zenét csak nagy művész írhatja, mert a zenemű értékét nem a népi elem, hanem annak mikénti alkalmazása dönti el. Idegen szellem számára a népdal hangváz csupán. Nemzeti gyökerű művész biztosíthatja formájának nemzeti mivoltát. Emberileg is részesévé kell válnia egy embercsoport életének. Nem írhat új magyar zenét, aki nem fogadta be és nem virágoztatta ki magában az élő zenei hagyományt és azt nem folytatja a maga módján. Az új magyar zeneirő lelkülete azonos a magyar népdaléval, mint Palestrináé a feldolgozott gregoriánéval, Baché a koraléval. Nem átvétel, hanem azonosulás az ily alkotásmód titka.

Az elmondott szellemben írt alkotások, Bartók és Kodály, valamint Bárdos Lajos, Kerényi György, Veress Sándor, Nádasy Kálmán, Halmos László, Kertész Gyula, stb. új magyar zenéje, Molnár Antal, Tóth Aladár és Szabolcsi Bence e szellemet sugárzó írásai nem maradhatnak többé csak a zenetudomány kérdéseként. Mindnyájunknak közös lelkiügye ez, melynek maradéknélküli diadalrívésében mindenkinek, akiben magyar szív dobog, közre kell működnie. A magyar mivolthoz az is hozzátartozik, hogy ki hány éneket tud, mennyire éneklie azokat és mennyit ad azokból tovább. A magyar falu gyermeke azért magyarabb a magyar város gyermekénél, mert életszükségletként játszotta a magyar játékot, annak tevőleges

résztevője volt, megtanulta társaitól vagy a nagyszülők térdén az öröklendő és tovább adandó anyagot. Akik csak beszélnek a magyar ének szépségeiről, de maguk nem tudják és nem éneklük, hasonlók a régi magyar főurakhoz, akiknek ruhájuk, jólétüket biztosító földjük és parasztjuk volt – bár ez utóbbi sem mindig – magyar, de ők maguk még csak beszélni sem tudták őseik nyelvét. A közös nyelvből még pusztán csak értelmi egység fakad, az pedig egyoldalú. Nekünk érzelmi egység kell, ezt pedig a népkultúra legnagyobb közössége, a nemzeti zenélés adhatja, melynek legfőbb eszköze és alapja az énekkari művelődés. A munkát Kodály tanítása szerint már a gyermekkorban kell kezdeni, 6–16 év között a legfogékonyabb az emberi elme, tehát ebben a korban járja át a gyermekket a zene éltető árama. Egyetlen élmény megnyithatja a fiatal lelket. Ezt az élményt kell megszerezni a gyermeknek. A magyar nem szeret kollektív munkára tömörülni. Ez végzetes nemzeti hiba, amelynek javítására mindent el kell követni, minden eszközt meg kell ragadni. Lehet-e erre a munkára alkalmasabb eszközt elképzelni is, mint a kórust, de főként a gyermekkórust. Szemléltető eszköze a társadalmi szolidaritásnak. Sokan egyesülnek valaminek a megvalósítására, amit egyes ember – ha még olyan tehetséges is – nem oldhat meg. Itt mindenkinek munkája egyaránt fontos. Egyetlen ember hibája mindent elronthat. Gondokkal küzdő tanítók, lelkes tanárok, tanuló és már kenyérkereső gyermekek lelkes munkájából csak áldás fakadhat. A csillogó szemű gyermeksereget készen várják Kodály tréfás kánonjai: *Tyűkkergető*, *Új kőkút*, *Lencse-borsó kása*: két szólamú énekei mennyi víg és feledhetetlen percet szerezhetnek – nem is tudom, hogy a *Bicinia Hungarica*-ból a víg *Ez a lábam*-at, vagy a szép gyermekimádságot, a *Miatyánk*-ot említsem-e; háromszólamú énekei közül talán a könnyekig kacagató *Süket sógor*-t vagy a hangutánzó *Gólya nótát* sorolhatnám fel; gyermekkórusaiból a *Villő, Turót eszik a cigány*, *Lengyel László játék* (– szinte Mária éneknek nevezhető, mély hitről tanúskodó része: „mi elmegyünk Boldogasszony kis kertjébe, kérvén kérjük, adván adja” már világhíresség) – a *Pünkösdlő*, *Vizkereszt*, *Gergelyjárás*, *Új esztendő köszöntő*, *Horatii Carmen*, stb. stb. gyermekseregnek írt nagy alkotások. Bartók Béla egy könyvnyi énekkel örvendeztette meg az énekes magyar gyermekvilágot. Csak egy kis tanulás, készülség, akarat kell, hogy a legegyszerűbb eszközökkel a legmagasabb művészi eredményt előteremtjük.

A gyermekkórusok után a vegyeskar töltheti be az érzelmi egység felé vezető út legfontosabb munkáját. A vegyeskar az egész emberiség tolmácsa minden vonatkozásban. A *Mátrai képek*ben a szólamok vonalai egymásból nőnek tömör testté, nyoma sincs a harmóniába való öltöztetésnek, a népdal szinte önmaga látja el magát háttérével; *Székely fonó*, *Köszöntő*, *Molnár Anna*, *Öreg*ek megelevenítik a címet: ott a nehéz életet élő székely sok körülményü bolyongását és sorsát halljuk; majd a köszöntők virágfüzéreit látjuk; a balladában a kivont kard mesteri hangutánzásán vagy a gyermekét szoptató anya boldog ringásán merengünk; vagy azon csodálkozunk, hogy a foghíjjas, biccenő öreget is elmúlásában bátorítja s halódó

szemét anyagyöngédséggel fogja le. A Kodály-művek szemlélésénél csodálatunkat nem fokozhatjuk tovább. A *Jézus és a kufárok*-at hallani kell, hogy a szerzőt a maga nagyságában láthassuk.

Énekkari feldolgozásaiban, színpadi műveiben, hangszeres alkotásaiban egyformán teljes diadalra juttatta a magyar népdalt. Egyházához sem volt hűtlen. A nagyszombati templom gyermekemlékei nem multak el nyom nélkül fölötte. *Ave Maria*-ja mélyen magyar, de amellett gregorián-hangvételű zene; a *Harmatozzatok*-ban minden szólam önállóan szól az Üdvözítőhöz; öt *Tantum-ergo*-ja magyar alkotás az egyház utolsó öt százada számára. *Boldog Isten, Jelenti magát Jézus, Angyalok és pásztorok, a 150. zsoltár* megannyi beszédes dokumentum Kodály vallásossága mellett.

Kodály és Bartók emberek, művészek, akik értékelnek, alkotnak, újjáteremtnek, akik embertársaikat a hétköznapokból ünnepbe ragadják, a robotból a magasságok felé. Ők kultúrát teremtettek, énekkarkultúrát, mely mindenki számára nyitva áll, mely nevel, jobbit, lelket gazdagít, erkölcsi erőt ad és műveltségbeli fölényt biztosít. Hogy az ország nem kesereg már tovább és nem vigad sírva cigány mellett, hanem a munka boldogító tudatában dolgozik, hogy a magyarabb új nemzedék ma már boldogan énekel, ez az ő érdemük.

AZ ÚJ MAGYAR ZENE transylvan kezdeteire – bár kínálkozó alkalom volna – itt nem térünk ki, valamint a mult kritikáját is mellőzzük, csak annyit állapítunk meg, hogy a helytelen zenei közszellem és nevelés ellenére az ifjú magyar lelkeket mégis átjárta a Kodály-Bartók-iskola ellenesztő és megtartó szelleme. Bizonyítékként álljon itt az 1938-as esztendő néhány adata:

A Mariánium leánykórusai (csaknem minden osztálynak külön, több osztálynak kisebb kórusa s egy teljes, hatalmas leánykar) 1938 május 8.-án 22 műsorszámból álló hangversenyt rendezett: műsorán csak új magyar zene, főképp Bartók- és Kodály-kórusok szerepeltek. A teljes műsort fokozódó lelkesedéssel, kotta nélkül énekeltek végig *Kotsis M Cecilia* nővér vezetése alatt. Ez a leánykar a mával halad. Nincs új magyar zenei alkotás, amelyet azonnal ne ismernének és ne énekelnének. Épen így ismerik a román zenei alkotásokat is.

1938 május 21.-én tartották a cluj–dubucui-i kat. elemi iskolák egyházi énekvizsgájukat, amelyen kötelező volt előadni egy két- és egy háromszólamú, Cantualéból vett éneket és egy, az új magyar zenéből vett szabadon választott dalt. Győztes a jegenyei falusi iskola lett, amelyet *Vizi Menyhért* tanító vezetett.

1938 május 26.-án a mercurea-ciuc-i róm. kat. gimázium fiúvegyeskara önálló hangversenyt adott, amelynek minden számát az új magyar zene szolgáltatta. Jelentősebb számai: Kodály: Székely keserves, Ave Maria és Jézus és a kufárok. A Jézus és a kufárok nehéz feladatait a falusi gyermekek minden nehézség nélkül énekeltek; *Sarkadi Elek* zenetanár nagyszerű eredménnyel végzi munkáját.

1938 május 24.-én a református iskolák is belépnek az új magyar zene pártolói közé és nagy hozzáértéssel összeállított 12 számból álló műsorral lepték meg városunk közönségét. A Bartók-Kodály

hangversenyen *Vásárhelyi János* püspök mondott beszédet. Fontosabb műsorszámok: Kodály: Lengyel László, Karádi nóták. Horatii Carmen, kánonok, Adagio, Magyar népdalok; Bartók: Három népi gyermekjáték, valamint román táncok és román népdalok. A református iskolák hangversenye nagy érdeklődést keltett. *S. Czeglédy Emmi, Benedek Kálmán*, ifjabb *Delly-Szabó Géza* fiatal karnagyok szereplése igen sokatígérő.

Végül 1938 június 12.-én este a székely fővárosban rendezte meg az ottani katolikus kettős intézet a vendiák-találkozóval kapcsolatos év végi hangversenyét. *Nagy István* fiúvegyeskara 14 számból álló műsort adott. Fontosabb műsorszámok: Kodály: Köszöntő, Cigánysírató és Mátrai képek; Bartók: Bánat, Madárdal; Viadna: Exultate justi, stb. Ahhoz semmi szó és kétség nem fér, hogy ma Transylvániának legjobb fiúvegyeskara a Nagy Istváné.

A fiatalság e jelentős megmozdulásaihoz hozzávehetjük a Magyar Színház Hary János-előadását, amely zenei tekintetben ugyan meghaladta a színház erőit, de így is nagy tömegekhez vitte közel az új magyar zenét.

Az ezévi eredményeket soroltuk fel, de mi sem természetesebb, minthogy a mozgalom nálunk sem mai keletű. Hogy nem vált általánossá, az a hivatalos és egységes támogatás hiányának tudható be. Azt a dicséretes törekvést, melyet a dalápolás hivatalos szerve, az Országos Magyar Dalosszövetség, a régi szellemben írt magyar dal-kultúra, főként a férfiakok gondozásában, kifejt, elismerjük, de az elmondottak alapján érthetően nem követjük. A dalárdáktól még mindig idegen a magyar multba gyökerező új magyar zene. Jankovich Ferencsel elmondhatjuk: „Egyhangú működésük és versenykórusaik olyan üresen konganak, mint az arany és ezüst érmek, amelyeket majd nyerni lehet velük. Szóvirágos tüzes szövegek, szentimentálisan andalgó dallamaikkal úgy hatnak használat közben, mint a bábkardok vagy hintalovak, melyekkel a gyerek csatába indul s még győz is. A művészi cél fokozatosan háttérbe szorul, helyét a díjnyerés ambíciója foglalja el. A zene szociális örömeiben való elmerülés, a lelki harmónia és egyenlőség felemelő érzése, a zene tulajdonképeni lényege, jelentéktelenné törpül. A karnagyokat tapasztalt öreg dalosok irányítják s így különösen a nagyobb multtal rendelkező városi dalárdák hú őrizői, féltékeny irányítói önmaguknak, kiknek kezében eszköz az engedelmes karnagy és akik már-már képtelenek felülmúlni önmagukat.”

Az Országos Magyar Dalosszövetség néhány nappal ezelőtt városunkban rendezte meg hatodik dalosversenyét. Pompás, színes csoportokban, szép zászlókkal, koszorús leányokkal az élen, mintegy 50 dalárda sereglött a Magyar Színház felé versenyre készen. A felvonulás láttán minden szemlélődőnek megdöbbant a szíve. A falusi csoportok népviseletben, szótlán szoborarcúval fegyelmetten meneteltek. Szemükből sugárzott, hogy a leckét megtanulták.

Az 52 dalkar között 31 férfi, 22 vegyes és 4 női kórust találunk. Nevezett szövetség keretében 1930-ban 138, 1937-ben 231 dalárda működik a hivatalos kiadványok szerint s így a most versenyző 53 dalárdát a mult versenyekhez is viszonyítva kevésnek találjuk.

Abban reménykedtünk, hogy a mennyiségben jelentősen apadt kórusok a bölcs és szakképzett irányítás mellett legalább minőségben haladást fognak mutatni és az új verseny kötött és szabadon választott darabjai gonddal, körültekintéssel és a haladás figyelembevételével állítatnak össze; hogy a bírálókat a ma szemével és fülével végzi feladatát; hogy a hangadásnál nem lesznek nehézségek és váratlan meglepetések; hogy a karmesterek ezúttal nem fognak szabadgyakorlatokat, tánc- és erőmutatványokat végezni; és végül, hogy a dalostalálkozó díszhangversenyén minden hallgató a zene szociális örömeiben merülhet el, hogy onnan szép dallamokkal, gyógyító harmóniákkal telten távozzék.

Azonban a mennyiségben megfogyatkozott kórusok minőségben sem elégitették ki várakozásunkat. A hatodik verseny színvonala semmiben sincs az első verseny fölött, sőt el sem éri azt; alig állt a századforduló szintjén. Jó énekkarok, kiváló hanganyag – különösen a vegyeskaroknál, elfogadható vezetés, rossz művek. Ahelyett, hogy az új magyar zenét hallhatnók, tömegeinknek tanítanók, a nyomtatott műsorból azt kell kiolvasnunk, hogy 74 előadásra kerülő mű közül Mosonyi-Jandl, Thern, Beschnitt, Weyts, Ferch, Mascagni, Beethoven, Kossovits, Stein, Koudela, Möhring, Dománffy, Ország, Bárdos, Geszler, Haják, Liszt, Boldis, Arany-Sarudi, Hoffman, Hubai, Lányi, Ádám Jenő, Sztára, Vásárhelyi Zoltán egy-egy; Noseda, Fővényessi, Demény, Révfy két-két; Gaál és Kodály három-három; Hoppe, Pogatschnigg négy-négy; Delly-Szabó Géza, Veress Gábor ötöt és Tárca Bertalan tizenhárom kórusművel szerepel. A mindennél ékeesebben beszélő névsorhoz még csak annyit teszünk hozzá, hogy akadtak karmesterek, akik saját szerzeményüket adatták elő kórusukkal. A felvett három Kodály-mű közül egyetlenegy hallunk Kodályhoz méltó módon, a Székely keserves és a Jézus és a kufárok messze meghaladja a kijelölt csoportok teljesítő képességét.

Ítéletet és osztályozást az eredmények komoly számbavétele és felmérése alapján vártunk. Több helyen meg kellett állapítanunk, hogy a komoly munkát a bírálókat nem méltatta kellő figyelemmel. A helytelenül választott Liszt: *Fényt, több fényt* c. darabjában a kilenc versenyző kórus közül egyetlenegy énekelte pontosan a nyolcad – pontozott nyolcad – tizenhatod – nyolcad többször előforduló ritmusát, előírt tempóját és helyes dinamikáját, a többiek elnagyolták, túlsok karnagyifelfogást vittek bele, egyforma méretekre egyszerűsítették a nehézséget jelentő részeket, egyik teljesen, a másik zenészek számára belesült, s mégis a helyesen éneklő sem első, sem második nem lett.

A dalosünnepek hangadásáról hosszas értekezések jelentek meg az utóbbi időben. Nem lehet kedvesen bejárni az énekesrend területét a kérdéses hangokkal. Zongorán végzett előjáték sem szükséges ide. Néhány ütem előjátszása is bátran elmaradhat. Minden karmester tudjon észrevétlenül is biztos hangot adni.

Reméltük, hogy több ugráló, guggoló, kéz-lábgyakorlatokat és fejvetéseket végző karmestereket Forrai Miklós: Karmester c. könyvének megjelenése után nem látunk. Tévedtünk. A versenyen kevés tiszteletreméltó kivétel akadt.

A dalosversenyt befejező ünnepségekről a közönség nem felüldülve, hanem kissé csalódottan távozott, számosan közülük leverten. Az át nem vett díjak maguknak a dalosoknak elégedetlenségéről tanúskodtak. A hatodik dalosversenyen megnyugtatóan a Sávadisla-i és a bandi falusi férfikórus, legfőként pedig a székely főváros iparos dalegyletének férfikórusa szerepelt.

EZEK UTÁN úgy érezzük, nem szükségtelen néhány pontban összefoglalnunk azokat a kívánalmakat, amelyek a magyar zenekultúrában ma már általánosan ismertek és elfogadottak, de nálunk mégis ismételten hangsúlyozandók:

1. az egyházi zenében kívánatos a népének nagyobb térfoglalása s az új magyar zene szellemében írt művészi karének bevezetése;

2. a világi énekek előadására vegyeskarok szervezését kell előmozdítani, a templomi karéneket pedig csak fiú-vegyeskarok adják elő;

3. elérkezett az ideje az idegen szellemű kompozíciók kiküszöbölésének; a magyar énekes a német dalt németül, a románt románul, a latint latinul, a magyart magyarul énekelje ;

4. zeneíróink az európai tájékozódás mellett mélyüljenek el a transylvan magyar népkultúrában és az új magyar zene szellemében;

5. végül dalkultúránk szervezőinek meg kell gyökereztetniök a népének építő erejébe és jövőjébe vetett hitet.

DOMOKOS PÁL PÉTER